

Plan van aanpak restauratie boenstoepen in het werkgebied van de Historische Vereniging Binnenwaard

Inleiding

Het werkgebied van de Historische Vereniging Binnenwaard bestrijkt de dorpen Bleskensgraaf, Brandwijk, Goudriaan, Molenaarsgraaf, Ottoland, Oud-Alblas en Wijngaarden. In ons werkgebied bevinden zich vele streekeigen, kleine monumenten. Ze hebben weliswaar geen gemeentelijke monumentale status maar hebben een belangrijke cultuurhistorische waarde omdat ze nog veel laten zien van het dagelijks leven in de dorpen van weleer. We kunnen hierbij denken aan boenstoepen, zand-, stook- en boenhokken, zijlen (waterdoorlaten van riviertje naar polder), aanlegkades voor binnenschepen, een zwaaiplaats voor schepen, toegangshekken tot begraafplaatsen, etc. De Historische Vereniging Binnenwaard beschouwt het als een belangrijke taak om zich langjarig in te zetten deze pareltjes te behouden. Een aantal van deze monumentjes zijn ook aanwezig bij museum Het Voorhuis in Bleskensgraaf. Hier geven vrijwilligers uitleg over de betekenis ervan in het verleden. In het najaar van 2016 verscheen er een speciale uitgave van de Historische Vereniging Binnenwaard waarin alle soorten kleine monumenten uitgebreid zijn beschreven. De publicatie kreeg de titel *Streekeigen Kleine Monumenten in de Binnenwaard*. Dit boekje is verspreid onder alle leden van de Historische Vereniging Binnenwaard. Anno 2024 telt de vereniging ruim 1.000 leden. De publicatie is ook verspreid onder de ruim 40 bedrijven die Vriend van museum Het Voorhuis zijn en die daarmee de Historische Vereniging Binnenwaard ondersteunen.

Op verschillende plaatsen in het werkgebied van de Historische Vereniging staan informatieborden die de lezer wijzen op de waarde van de streekeigen kleine monumenten.

In dit projectplan richten we ons specifiek op de dringend noodzakelijk restauratie van acht boenstoepen. Historisch gezien maken deze stoepen deel uit van onze cultuur. De stoepen werden gebruikt voor het schoonmaken van het vaatwerk en het melkgerei en het laden en lossen van de melkbussen. Aanvankelijk waren ze van hout en mooi wit geschuurd. Later

werden ze van beton gemaakt, dit was gemakkelijker in het onderhoud. Er was ook een keerzijde want in de loop van de tijd zakten ze scheef omdat de houten palen onder de boenstoepen boven het waterniveau uitkwamen waardoor de palen gingen rotten. Op den duur zakte een aantal beenstompen zelfs gedeeltelijk in de Alblas, de Graafstroom en de Goudriaan weg.

De stoepmeid maakt het melkgerei op de boenstoep schoon.

Deze acht boenstoepen liggen allemaal langs de Graafstroom en de Goudriaan. Met dit plan willen we een combinatie maken tussen verleden, educatie, toerisme en ons cultureel-historisch erfgoed. Door het plaatsen van QR-codes bij de objecten kan aan de inwoners en passanten worden uitgelegd waarvoor iets in het verleden werd gebruikt.

*Boerderij met een nog houten boenstoep
Abbekesdoel 2 in Bleskensgraaf.*

Boenstoep in Brandwijk

Voor de restauratie van de boenstoepen is overleg met het Waterschap Rivierenland die hiervoor vergunning moet verlenen. We werken nauw samen met de Stichting HANCA waarop alle kleine momenten van de hierboven genoemde dorpen in kaart gebracht zijn en die op een kaart zichtbaar zijn. Daarnaast hebben we een stem in de Adviescommissie

Omgevingskwaliteit van de gemeente Molenlanden. Bovendien zijn we vertegenwoordigd in het Gebiedsplatform Alblasserwaard en Vijfheerenlanden en in de Gebiedscoalitie Alblasserwaard en Vijfheerenlanden.

Wat zijn kleine monumenten?

Door de toevoeging “klein” wordt al duidelijk dat het niet direct in het oog springende monumenten zijn. Ze vertellen het verhaal van het leven en werken van onder andere boeren, schippers en burgers in de Alblasserwaard. We denken hierbij aan:

1. Boenstoepenstoepen van beton
2. Een zwaaiplaats voor schepen
3. Waterinlaten van de Graafstroom naar polder (een zijl)
4. Bijzondere hekken bij begraafplaatsen zoals bij hervormde kerk van Molenaarsgraaf en bij de begraafplaats van Bleskensgraaf.
5. Stoephokken. Dit zijn boenstoepen met hok er omheen waar melkgoed schoongemaakt werd, vaak bij een wel.
6. Stookhokken. Hier werd water in verwarmd voor de was, het schoonmaken van vaatwerk en melkgerei.
7. Zandhokken voor zandopslag voor bestrijding gladheid in de winter.
8. De overtoom bij het gascompressiestation in Wijngaarden.

Boenstoep in Molenaarsgraaf.

Boenstoep in Bleskensgraaf.

In de loop van de tijd zijn veel van deze kleine monumenten vrijwel ongemerkt verdwenen. Het feit dat bewoners langs de Alblas, de Graafstroom en de Goudriaan geen eigenaar meer zijn van de boenstoepen zorgt ervoor dat het onderhoud ervan op een laag pitje staat. Het Waterschap Rivierenland geeft opdracht om jaarlijks enkele keren maaiwerkzaamheden te verrichten in de bermen. De objecten zijn nu automatisch eigendom van het Waterschap Rivierenland dat geen direct belang heeft om deze te onderhouden en zo zullen ze nog verder achteruit gaan. Het Waterschap Rivierenland heeft eind 2023 een position paper gepubliceerd als voorloper op een meer uitgebreide visie op watererfgoed. De doelstellingen van zowel het Waterschap Rivierenland als die van de Historische Vereniging Binnenwaard raken elkaar op dit punt.

De Historische Vereniging Binnenwaard is van mening dat deze objecten of kleine monumenten bij het cultuurhistorisch erfgoed horen en dat het goed is om zich als vereniging sterk te maken voor het behouden van deze prachtig objecten.

Huidige situatie

Vanaf 2002 spant de Historische Vereniging Binnenwaard zich in voor het behoud van deze streekelijke kleine monumenten. Inmiddels zijn tientallen stoepen gerestaureerd en behouden voor de toekomst. Een achttal vrijwilligers vormt een speciale commissie binnen de vereniging. Zij besteden jaarlijks met elkaar ruim 200 uur aan reguliere werkzaamheden. Het is goed om te zien dat inmiddels steeds meer aanwonenden zelf onderhoudswerkzaamheden ter hand nemen. Ze hebben niet alleen gemak van de aanwezigheid van een dergelijke boenstoep, ze zijn er ook trots op. Tot de werkzaamheden behoren:

1. De jaarlijkse onderhoudswerkzaamheden aan de bij de boenstoepen geplaatste markeringspalen.
2. Voorafgaand aan de maaiwerkzaamheden door het Waterschap Rivierenland de directe omgeving van de boenstoepen maaien zodat de markeringspaaltjes en de boenstoepen zichtbaar zijn tijdens de maaiwerkzaamheden en niet beschadigd hoeven te worden.
3. Het inventariseren van de status van de boenstoepen en voorstellen doen voor restauratie of reconstructie.
4. Het begeleiden van de restauratiewerkzaamheden.
5. Contact onderhouden met de bewoners om hen te stimuleren zelf onderhoudswerkzaamheden of het beheer uit te voeren.
6. Uitleg geven aan belangstellenden inclusief kinderen over de functie van de boenstoepen.

Het gras bij de boenstoep wordt gemaaid door vrijwilligers en eigenaren.

Gewenste situatie

Hieronder volgt een opsomming van de punten die de gewenste situatie weergeven:

- Behoud en restauratie of reconstructie van het huidige bestand kleine monumenten zoals bijvoorbeeld is gedaan met het plaatsen van een overtoom op het terrein van het gascompressiestation in Wijngaarden.
- Aandacht voor dan wel onderzoek naar verdwenen straatverlichting, dorpspompen, torenuurwerken, zonnewijzers, weegbruggen, et cetera.
- Bewustwording van bewoners en bezoekers van de streek van dit stukje bijzondere cultuurgood. Dit blijft noodzakelijk in verband met nieuwkomers in het gebied.

- Stimuleren van bewoners zelf onderhoudswerkzaamheden ter hand te nemen.
- Een combinatie maken tussen verleden, educatie en toerisme met als borg een fonds dat continuïteit geeft aan dit project.
- Investeren in een nauwe samenwerking met de gemeente Molenlanden, de provincie Zuid-Holland en het Waterschap Rivierenland, het Gebiedsplatform Alblasserwaard en Vijfheerenlanden, de Gebiedscoalitie Alblasserwaard en Vijfheerenlanden en de Stichting HANCA.

Criteria voor het restaureren van onder andere boenstoepen

De onderstaande criteria worden gehanteerd voor het restaureren of reconstrueren van een oude bestaande boenstoep of een ander klein streekeigen monument:

1. Het monument dient zichtbaar te zijn vanaf de openbare weg of water.
2. Het monument vormt een historische waarde met de omgeving bijvoorbeeld in combinatie met een boerderij of een stookhok dan wel het alleenstaande monument is zo uniek dat het voor restauratie of reconstructie in aanmerking komt.
3. Het monument is toeristisch bereikbaar en bruikbaar. Bijvoorbeeld een stoep is te gebruiken om te kunnen vissen of te picknicken. Daarmee heeft het ook betekenis in het heden en in de toekomst.
4. Het restaureren van het monument is niet duurder dan de nieuwprijs.
5. Het stimuleren van omwonenden om enkele keren per jaar het monument uit het groen te houden.

Inventarisatie van alle aanwezige boenstoepen en de status ervan in oktober 2022

De commissieleden inventariseren elke paar jaar de status van alle kleine monumenten in het werkgebied van de Historische Vereniging Binnenwaard. De laatste inventarisatie vond plaats in oktober 2022 toen specifiek alle boenstoepen onder de loep genomen zijn. De status is in onderstaand overzicht samengebracht.

	nieuwe palen	palen rechtzetten	palen verplaatsen	Stoep reparatie en algemene opmerkingen	stoep verzakt	foto
Bleskensgraaf :		2				
Hofwegen 52 *						
Hofwegen 38	2					
Hofwegen 7	1	1				
Hofwegen 5a	1		1			
Abbekesdoel 43	1					
Molenaarsgraaf :						
Graafdijk West 52	1		1			
Graafdijk W 31			2			
Graafdijk W 25	1	1				
Graafdijk W 10		2				
Dorpsstraat 39			2			
Dorpsstraat 6	2					

Graafdijk Oost 50 *						
Graafdijk O 48		2		aansmeren hoek van plateau		X
Graafdijk O 12		2				
Graafdijk O 10		2				
Zwaaiplaats	2					
Graafdijk O 6	2					
Waterinlaat 4	1					
Ottoland :						
A-even 86	2			schoonschrappen		
A-even 74	1					
A-even 48		2		grond verwijderen		
A-even 36	1	1				
A-oneven 9				grond verwijderen		
A-oneven 3				grond verwijderen		
Goudriaan						
Zuidzijde 148	2					
Zuidzijde 134	2					
Zuidzijde 129	2					
Zuidzijde 126 *						
Zuidzijde 108				schade aan 2 plateau's		X
Zuidzijde 104				3-delige stoep	X	X
Zuidzijde 100				Schade aan het plateau		
Zuidzijde 99				schade op hoek plateau		X
Zuidzijde 91	1	1			x	
Noordzijde 30		1				
Noordzijde 31 *						
Noordzijde 40		1				
Noordzijde 56	1			Zeer slecht, geheel vernieuwen	x	X
Brandwijk :						
Gijbelandsedijk 14 *						
Gijbelandsedijk 23	2					
Gijbelandsedijk 26	1			Zie foto		X
Gijbelandsedijk 28		2				
Gijbelandsedijk 38		2				
Gijbelandsedijk 60	2					
Gijbelandsedijk 62	2					
Gijbelandsedijk 79		2				
Gijbelandsedijk 82	2			Stoep staat te diep, geheel ophalen	x	
Gijbelandsedijk 96		2		= waterinlaat		
Gijbelandsedijk 100		2				
Gijbelandsedijk 104 *				Klein beetje verzakt, niets aan doen		
Gijbelandsedijk 106	1			Scheef gezakt, ophalen	x	X
Gijbelandsedijk 108		2				

Oud Alblas :						
Oosteinde 8 *						
Oosteinde 42	2					

*betekent: stoep en palen zijn in prima staat

- Alle paalkoppen moeten opnieuw donkerrood worden geverfd.

- In totaal moeten we 38 stuks nieuwe palen plaatsen. Veel van deze palen zijn de afgelopen jaren met name vernield door maaierwerkzaamheden in de bermen die zijn uitgevoerd in opdracht van het Waterschap Rivierenland.

Welke boenstoepen uit bovenstaand overzicht komen voor restauratie in aanmerking

Er zijn op dit moment een achttal boenstoepen die dringend aandacht nodig hebben en voor restauratie in aanmerking komen:

1. Boenstoep Zuidzijde 99 in Goudriaan
2. Boenstoep Zuidzijde 100 in Goudriaan
3. Boenstoep Zuidzijde 104 in Goudriaan
4. Boenstoep Zuidzijde 108 in Goudriaan
5. Boenstoep Noordzijde 56 in Goudriaan
6. Boenstoep Gijbelandsedijk 26 in Brandwijk
7. Boenstoep Gijbelandsedijk 82 in Brandwijk
8. Boenstoep Gijbelandsedijk 106 in Brandwijk

Het restaureren en terugplaatsen van een boenstoep gebeurt op professionele manier.

Kwaliteit en waarborging duurzaam instandhouding

Sinds begin 2002 voert de Historische Vereniging actief beleid op de instandhouding van de streekeigen kleine monumenten. Een vaste groep vrijwilligers is beschikbaar om alle hiervoor noodzakelijke werkzaamheden periodiek uit te voeren. Bovendien zijn er steeds meer eigenaren van panden waarbij een boenstoep ligt bereid zelf ook het beheer ter hand te nemen.